

Скабара Роман Михайлович,
кандидат географічних наук, доцент

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського,
м. Львів, Україна, e-mail: borakuda1974@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-2984-3135

Тимошенко Лідія Олексіївна,
старший викладач, майстер спорту України

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського,
м. Львів, Україна, e-mail: lidalwov@gmail.com
ORCID ID: 0009-0003-0354-0176

Кучер Павло Вікторович,
кандидат географічних наук

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського,
м. Львів, Україна, e-mail: pavlokuch@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-9164-3180

ПОНЯТТЯ КОСМІЧНОГО ТУРИЗМУ: ПОТРЕБОВО-ПРАВОВИЙ ПІДХІД

Мета статті є вироблення концептуально-методологічних засад вирішення питання класифікаційних критеріїв виокремлення космічного туризму як самостійного різновиду туризму.

Методика дослідження. Під час написання статті були використані загальнонаукові методи наукових досліджень, зокрема методи аналізу і синтезу, дедукції і індукції. Застосовано аналітичний та системний підходи до огляду спеціальної наукової та науково-популярної літератури. Інформаційною основою дослідження були нормативно-правові акти та наукові доробки вітчизняних й іноземних науковців. У ході дослідження також використано власні спостереження щодо обраної проблематики.

Результати дослідження. Представлено статус космічного туризму, зокрема, через розгляд систем правового регулювання туристичної індустрії в Україні та за кордоном. Проаналізовано праці українських та іноземних науковців щодо трактування космічного туризму. Розкрито сутність та значення правових засад космічного туризму. З'ясовано необхідність правового забезпечення космічного туризму у контексті розвитку туристичної індустрії з метою популяризації космічного туризму, як перспективного підвиду туризму, що сприяє сталому розвитку туризму в умовах війни. Представлені у статті напрацювання дозволяють запропонувати власне трактування космічного туризму та визначити його роль і місце у загальній структурі видів туризму. Виділення космічного туризму базується на спостереженні за явищами і об'єктами в космічному просторі під час космічного польоту, що дає підстави стверджувати «космічність» як кваліфікуючу ознаку туризму, яка вказує на його просторову ознаку. Таким чином, визначення космічного туризму (враховуючи видову відмінність) передбачає його розгляд як підвиду одного із видів туризму, що виокремлений за метою подорожі.

Наукова новизна. Обґрунтовано понятійно-термінологічний апарат та класифікаційну характеристику космічного туризму, як підвиду туризму особливості якого визначаються плюралістичними потребами людини.

Практична значимість статті полягає у систематизації наукової, науково-публіцистичної, нормативно-правової інформації та особистих розвідок на основі власного науково-практичного досвіду з проблематики космічного туризму. Окреслені у статті підходи до визначення поняття космічного туризму можуть сприяти покращенню та оновленню нормативно-правової бази туризму. Представлені у статті пропозиції щодо визначення понятійно-термінологічного апарату можуть бути використані під час освітньої та просвітницької діяльності для підвищення рівня підготовки та освіченості студентів спеціальності 242 «Туризм і рекреація».

Ключові слова: потребово-правовий підхід, класифікація видів туризму, космічний туризм.

Skabara Roman,
Candidate of geographical sciences, Associate professor

Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Bobersky, Lviv,
Ukraine, e-mail: borakuda1974@gmail.com
ORCID ID: 0000-0003-2984-3135

Tymoshenko Lidia,
Senior lecturer, Master of sport of Ukraine

Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Bobersky, Lviv,
Ukraine
e-mail: lidalwov@gmail.com
ORCID ID: 0009-0003-0354-0176

Kucher Pavlo,
Candidate of Geographical Sciences, Senior Lecturer

Lviv State University of Physical Culture named after Ivan Bobersky, Lviv,
Ukraine, e-mail: pavlokuch@gmail.com
ORCID ID: 0000-0001-9164-3180

THE CONCEPT OF SPACE TOURISM: A NEED-LEGAL APPROACH

The purpose of the article is the development of conceptual and methodological foundations for solving the issue of classification criteria for distinguishing space tourism as an independent type of tourism.

Research methodology. During the writing of the article, general scientific methods of scientific research were used, in particular methods of analysis and synthesis, deduction and induction. Analytical and systematic approaches to the review of special scientific and popular scientific literature are applied. The informational basis of the research was normative legal acts and scientific works of domestic and foreign scientists. In the course of the research, own observations regarding the selected issues were also used.

Research results. The status of space tourism is presented, in particular, through consideration of the systems of legal regulation of the tourism industry in Ukraine and abroad. The works of Ukrainian and foreign scientists regarding the interpretation of space tourism have been analyzed. The essence and significance of the legal basis of space tourism is revealed. The need for legal support of space tourism in the context of the development of the tourism industry in order to popularize space tourism as a promising subspecies of tourism that contributes to the sustainable development of tourism in war conditions has been clarified. The findings presented in the article allow us to offer our own interpretation of space tourism and determine its role and place in the overall structure of tourism types. The allocation of space tourism is based on the observation of phenomena and objects in outer space during a space flight, which gives grounds for affirming «spaceness» as a qualifying feature of tourism, which indicates its spatial feature. Thus, the definition of space tourism (taking into account the species difference) involves considering it as a subspecies of one of the types of tourism, separated by the purpose of the trip.

Scientific novelty. The conceptual and terminological apparatus and classification characteristics of space tourism, as a subspecies of tourism, the peculiarities of which are determined by the pluralistic needs of a person has been substantiated.

Practical significance of the article consists in the systematization of scientific, scientific-journalistic, normative-legal information and personal intelligence based on own scientific-practical experience in the issue of space tourism. The approaches to defining the concept of space tourism described in the article can contribute to the improvement and renewal of the legal framework of tourism. The proposals presented in the article regarding the definition of the conceptual and terminological apparatus can be used during educational activities to increase the level of training and education of students of the specialty 242 «Tourism and Recreation».

Keywords: need-legal approach, classification of types of tourism, space tourism.

Постановка проблеми. Поява нових потреб людини і нових технічних способів їхнього задоволення актуалізує евристичну значимість антрополого-правових дослідницьких підходів, зокрема потребово-правового. Спроба дати відповідь на питання «що таке космічний туризм?» передбачає звернення до проблеми класифікації різновидів і форм туристичної діяльності. Через вразливість поширених варіантів типологізації туристичної діяльності виникає потреба в обґрунтованій класифікаційній характеристиці космічного туризму як здійснюваного у космічному просторі підвиду туризму, видові особливості якого визначаються плюралістичними потребами людини і відповідною їм метою здійснення космічної подорожі.

Одним із новітніх і малодосліджених різновидів туризму сьогодні є космічний. Цей вид подорожей викликаний до життя чинниками як технологічними – стрімким розвитком новітніх технологій опанування комічного простору, так і антропологічними – пов'язаним із технологічними факторами виникненням антропологічно-нових потреб у космічних подорожах. Вік проблеми обчислюється лише трохи більше ніж двома десятками років. Як вказує у своєму дисертаційному дослідженні представник української науки міжнародного права О.О. Задорожній, поява космічного туризму відбулася наприкінці 1990-х років, після укладення угоди між російською компанією MirCorp та американською компанією Space Adventures Ltd. Щоб отримати прибуток на утримання застарілої космічної станції, MirCorp вирішив продати поїздку на космічну станцію «Мир», і у 2001 році американський підприємець Денніс Тіто став першим приватним космічним пасажиром (Задорожній, 2021).

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У спеціальній літературі поняття космічного туризму формулюється по-різному. Так, зокрема, пропонуються такі визначення цього поняття: «космічні подорожі людини для рекреаційних цілей» (Vonder Dunk, 2011), (Задорожній, 2020) ; «політ або серія польотів однієї чи кількох людей у космос (під космосом зазвичай розуміють висоту, що перевищує 100 км над рівнем моря – так звану лінію Кармана, умовну верхню межу атмосфери Землі) або на навколосезну орбіту, оплачену на комерційних засадах з розважальною або науково-дослідною метою» (Малиновська, 2013); «один із напрямків комерціалізації космічної діяльності, який на сьогоднішній день поступово розвивається і є актуальним» (Миронов, Топорницька, 2019); «вид туризму, що об'єднує в собі спостереження явищ і об'єктів в космічному просторі по час космічного польоту за допомогою космічної, а також наземної інфраструктури з метою використання космічного простору» (Кулиев, 2014).

Попри те, що згаданими вище науковцями-туризмознавцями практично використовується поняття космічного туризму, в їхніх дослідженнях зазвичай відсутня пряма відповідь на питання: на підставі якого саме класифікаційного критерію космічний туризм виокремлюється в самостійний різновид туризму? Відсутність же такої відповіді, своєю чергою, підважує, з формально-логічного погляду, численні спроби дефініювати поняття космічного туризму в класичній «арістотелевій» спосіб – через рід і видову відмінність.

Документом, який визначає загальні правові засади здійснення космічної діяльності в Україні та під юрисдикцією України поза її межами, є Закон «Про космічну діяльність» від 15 листопада 1996 року № 502/96-ВР (Закон України № 502/96-ВР), положення якого поширюються на всі види діяльності, пов'язаної з дослідженням і використанням космічного простору (Закон України № 502/96-ВР, 1996).

Означений акт українського парламенту містить низку визначень легальних дефініцій понять, які мають значення у контексті здійснюваної нами розвідки. Так, згідно із щойно згаданим законом, *космічна діяльність* – наукові космічні дослідження, використання космічного простору, розроблення, виробництво, ремонт та технічне обслуговування, випробування, експлуатація, управління об'єктами космічної діяльності, забезпечення запуску, запуск та повернення космічних апаратів, їх складових частин з космічного простору на землю; *суб'єкти космічної діяльності* – підприємства, установи та організації будь-якої форми власності та організаційно-правової форми, в тому числі міжнародні та іноземні, які здійснюють космічну діяльність; *космічні технології та послуги* – результати наукових розробок, методи, засоби та послуги, необхідні для здійснення космічної діяльності та для отримання і використання результатів цієї діяльності (Закон України № 502/96-ВР, 1996).

Прикметно, що індивідуальні туристи та їхні групи не віднесені до кола суб'єктів космічної діяльності, що можна розглядати як тимчасову прогалину в законодавчому регулюванні розглядуваного питання, зумовлену станом технічного розвитку в Україні.

Закон проголошує основні засади космічної діяльності в Україні, до яких віднесено: державну підтримку комерціалізації космічної діяльності та залучення інвестицій в космічну галузь України; відкриття космосу для громадян та юридичних осіб та можливість вільно досліджувати та використовувати космос, включаючи використання космічного простору та ресурсів, що містяться в ньому, з обмеженнями лише коли це необхідно для забезпечення дотримання інтересів національної безпеки держави Україна, а також дозволу та нагляду за неурядовими космічними заходами, щоб переконатися, що такі дії здійснюються відповідно до міжнародних зобов'язань України у космосі; еволюційність розвитку і послідовність реформування державної політики у галузі дослідження та використання космічного простору; ефективне використання науково-технічного потенціалу України, можливостей, які надає космічна діяльність, в інтересах національної економіки, науки, безпеки держави і в комерційних цілях; сприяння міжнародному співробітництву, збереження та розвиток існуючих міжнародних зв'язків у космічній галузі з урахуванням національних інтересів (Закон України № 502/96-ВР, 1996, ст. 4).

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Отже, з урахуванням сказаного, метою пропонованої публікації є вироблення концептуально-методологічних засад вирішення питання про класифікаційні критерії виокремлення космічного туризму як самостійного новітнього різновиду туризму з позицій потребово-правового дослідницького підходу.

Метою статті є вироблення концептуально-методологічних засад вирішення питання про класифікаційні критерії виокремлення космічного туризму як самостійного різновиду туризму.

Вклад основного матеріалу. Аби спробувати запропонувати дати відповідь на поставлене питання, слід звернутися до загальної проблеми класифікації різновидів і форм туристичної діяльності.

Класифікацією видів туристичної діяльності вважається «виділення внутрішньо однорідних таксонів відповідно до визначеного видового критерію (Колосінська, 2016). Таксонами при цьому виступають види туризму.

У нашій державі здійснено офіційну класифікацію видів і форм туризму. Нині правовою основою для виокремлення цих видів і форм слугує стаття 4 Закону України «Про туризм», названа «Організаційні форми та види туризму» (Закон України № 324/95-ВР, 1995) [4]. Згадана стаття Закону закріплює дві організаційні форми туризму залежно від територіально-правового режиму його здійснення: міжнародний і внутрішній. До міжнародного туризму віднесено в'їзний та виїзний туризм. Внутрішнім туризмом, своєю чергою, є подорожі в межах території України громадян України та осіб, які постійно проживають на її території (Закон України № 324/95-ВР, 1995).

Відповідно до частини 4 статті 4 щойно вказаного парламентського акта, види туризму вирізняються за різними юридично-значущими критеріями: «залежно від категорій осіб, які здійснюють туристичні подорожі, їх цілей, об'єктів, що використовуються або відвідуються, чи інших ознак» (Закон України № 324/95-ВР, 1995).

Відтак за згаданими підставами закон виділяє туризм таких видів: дитячий; молодіжний; сімейний; для осіб похилого віку; для інвалідів; культурно-пізнавальний; лікувально-оздоровчий;

спортивний; релігійний; екологічний; сільський; підводний; гірський; пригодницький; мисливський; автомобільний; самодіяльний тощо (Закон України № 324/95-ВР, 1995).

Попри пізнавальну цінність цієї «класифікації», її практична регулятивна значимість видається дещо сумнівною. Причиною цього є її відкритий, принципово незавершений характер. Поєднання ж якісно відмінних класифікаційних критеріїв має наслідком те, що наведений перелік видів туризму являє собою, по суті не стільки власне класифікацію, яка б відповідала умовам логічної строгості, скільки радше типологію, яка не претендує на відповідність вимогам єдності класифікаційної підстави.

Вітчизняною дослідницею М. І. Колосінською запропоновано власну класифікацію видів туризму, створену, як відзначається, на основі опрацювання існуючих українських і зарубіжних джерел і авторських узагальнень (Колосінська, 2016). Окрім уже названих у цитованому вище законі, авторка пропонує розрізняти наступні види туризму: за кількістю учасників: індивідуальний та груповий; за інтенсивністю туристичних потоків: постійний та сезонний; за джерелами фінансування: комерційний і соціальний; за строками та тривалістю перебування в подорожі: короткостроковий і довгостроковий (див.: Колосінська, 2016, стор.148).

На думку згаданої науковиці, найбільш значущими видами туризму, виокремлюваними за метою подорожі, є: рекреаційний, пізнавальний, діловий, елігійний, «стійкий», лікувальний, етнічний, спортивний, пригодницький; сільський; соціальний; промисловий. Дослідниця згадує також езотеричний, весільний і секс-туризм (Колосінська, 2016).

Запропоновані класифікації, безумовно, мають певну наукову значущість, зокрема з огляду на те, що розширюють уявлення про види туристичної діяльності. Проте й вони, як видається, також хибують на брак системності і є принципово незавершеними. Не має необхідності нагадувати, що в інформаційну і постінформаційну добу розвиток технологій має своїм наслідком зростання технічних можливостей окремих людей, їхніх груп і всього людства; урізноманітнення номенклатури людських потреб і появу нових, дотепер невідомих потреб і, відповідно, -нових технічних способів їхнього задоволення. Урізноманітнення ж потреб туристів зумовлює плюралізацію цілей туризму – процес, об'єктивні межі якого задаються, з одного боку, людськими потребами, а, з іншого, – технічними, економічними, організаційними, юридичними та іншими інструментами забезпечення цих потреб. Така постановка питання актуалізує евристичну значимість антрополого-правових дослідницьких підходів, зокрема – підходу потребово-правового, який в Україні протягом багатьох років розвивав видатний український теоретик права П.М. Рабінович. Поєднання ж антропологічного потребового підходу із підходом правознавчим дозволяє вести мову вже про потребово-правовий підхід.

Як відзначили П.М. Рабінович і А.М. Наконечна, у науковій літературі термін «потреба» не має єдиного значення (Рабінович, Наконечна, 2022, стор.16). У найзагальнішому сенсі слова, потреба – це стан людини, який виникає внаслідок суперечності між наявним і необхідним та спонукає її до діяльності з усунення такої суперечності. Потреби поєднують у собі два компоненти: об'єктивний і суб'єктивний. Об'єктивний зумовлений властивостями зовнішнього світу та людського організму (нужди існують незалежно від їхнього усвідомлення), а суб'єктивний є наслідком усвідомлення людиною об'єктивно існуючої, незалежної від її волі реальності та появи бажання (Коржилов, 2014).

Схожого із щойно окресленим розумінням потреб дотримувався також П.М. Рабінович. На його думку, потреба людини – це стан нестачі певних благ, який спричиняє у неї фізичний та психічний дискомфорт і є необхідним для її нормального – за конкретно-історичних умов – існування та розвитку (Рабінович, Наконечна, 2022). Вітчизняний правознавець стверджував, що буттєві (екзистенціальні) потреби людини – це «генератор» основоположних прав (Рабінович, 2018). У цьому твердженні, виходячи з теорії інтересу, в якій обґрунтовується інструментальна цінність прав людини, є відповідь на ключове питання філософії прав людини: «Чому людина має права?» або «Чому людина повинна мати права?» (Сатохіна, 2017). Зокрема, йдеться про права на участь у космічній діяльності, на польоти в космос, на здійснення космічних туристичних подорожей тощо.

Зрештою, людські потреби виступають засадами (основами, підвалинами) права загалом, тобто «визначальними, вихідними умовами права, детермінантами його змісту, на які, – як зазначає С. Максимов, – спирається право і які становлять його фундамент» (Максимов, 2017, ст. 273. цит. за: Рабінович, Наконечна, 2022, ст.17).

У такому сенсі людські потреби й інтереси у сфері здійснення комічних подорожей набувають якості правових цінностей – «феноменів, що визначають сутність і мету права, лежать у його основі та виступають засобами пояснення правової реальності» (Горобець, 2017).

Проектуючи цитовані вище положення на проблематику класифікаційної характеристики космічного туризму, отримуємо погляд на космічну туристичну діяльність як на особливу техніко-організаційну форму задоволення легітимних людських потреб та інтересів.

Інтерес при цьому доцільно розглядати з урахуванням офіційного тлумачення цього поняття, здійсненого Конституційним Судом України 1 грудня 2004 року у справі № 18-рп/2004 (суддя-доповідач О.М. Мироненко).

У резолютивній частині згаданого Рішення орган конституційної юрисдикції України ухвалив, що поняття «охоронюваний законом інтерес», що вживається в частині першій статті 4 Цивільного процесуального кодексу України та інших законах України у логічно-смысловому зв'язку з поняттям «права», треба розуміти як прагнення до користування конкретним матеріальним та/або нематеріальним благом, як зумовлений загальним змістом об'єктивного і прямо не опосередкований у суб'єктивному праві простий легітимний дозвіл, що є самостійним об'єктом судового захисту та інших засобів правової охорони з метою задоволення індивідуальних і колективних потреб, які не суперечать Конституції і законам України, суспільним інтересам, справедливості, добросовісності, розумності та іншим загальноправовим засадам (Рішення КСУ, 2004).

Відзначимо, що вибір і виправданість тієї чи іншої класифікаційних чи типологізаційних підстав зумовлюється метою і завданнями класифікування й типологізації, здійсненням їх у зв'язку із науково-дослідною чи суто прикладною, зокрема регулятивною, технічною, фінансово-економічною, управлінською, маркетинговою чи організаційно-логістичною діяльністю тощо.

Так, практичні цілі і завдання державно-юридичного регулювання, прикладом якого слугує вже згаданий вище Закон України «Про туризм», безумовно, відрізняються від цілей і завдань туризмознавчих наукових розвідок (Закон України «Про туризм», 2003).

Наведені вище теоретичні і нормативні положення дозволяють запропонувати власне вирішення проблеми наукової, такої що відповідає формально-логічним вимогам, класифікаційної характеристики космічного туризму.

На наш погляд, виділення такого виду (різновиду) туризму як космічний ґрунтується передовсім на специфічній меті подорожі (спостереження явищ і об'єктів в космічному просторі по час космічного польоту).

Водночас слід зауважити, що «космічність» як властивість і кваліфікуюча ознака туризму вказує на просторову (однак, звісно не на територіальну – у буквальному значенні латинського слова Terra – Земля) ознаку, на особливе, таке, що визначається у масштабах Всесвіту, місце здійснення подорожі.

Висновок. Таким чином, беручи за основу потребово-правовий підхід, зауважимо, що визначення поняття космічного туризму за вказівкою на рід і видову відмінність передбачає його розгляд як підвиду одного з видів туризму, виокремлюваних за метою подорожі.

Відтак, є підстави вважати «космічним» здійснюваний у космічному просторі підвид туризму, видові особливості якого визначаються плюралістичними потребами людини і відповідною їм метою здійснення космічної подорожі (розважальною, пригодницькою, спортивною, пізнавальною, науково-дослідною тощо).

Список використаних джерел

- Горобець К. В. Правові цінності. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 3: Загальна теорія права / редкол.: О. В. Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 541-545.
- Задорожній О.О. Приватні космічні польоти: правове регулювання в США. Часопис Київського університету права. № 3. Київ. 2020. С. 382-388.
- Задорожній О.О. Регулювання космічної діяльності в сучасному міжнародному праві. дис. ... докт. філософії. Спеціальність 293 «Міжнародне право», галузь знань 29 «Міжнародні відносини». Київ. КНУ ім. Т.Шевченка, 2021. 223 с.
- Закон України «Про туризм» : [закон України від 07 березня 2003 р. № 324/95-ВР]. Інтернет-ресурс Верховної Ради України. – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр> (дата звернення: 01.03.2024).
- Закон України «Про космічну діяльність» [закон України від 15 листопада 1996 р. № 502/96-ВР]. Інтернет-ресурс Верховної Ради України – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення: 01.03.2024).
- Колосінська М. І. Підходи до класифікації видів та форм туризму. *Глобальні та національні проблеми економіки*. Випуск 9. 2016.с. 146-150. URL: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/30.pdf> (дата звернення: 01.03.2024).
- Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 50 народних депутатів України щодо офіційного тлумачення окремих положень частини першої статті 4 Цивільного процесуального кодексу України (справа про охоронюваний законом

- інтерес)[закон України від 1 грудня 2004р. № № 18-рп/2004]. Інтернет-ресурс Верховної Ради України – [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-04#Text> (дата звернення: 01.03.2024).
- Кулиев И. О., Халилов З. З. Перспективы правового регулирования космического туризма в международном космическом праве. Юридичний вісник, 1 (30) 2014, 21-26 URL: <https://jml.nau.edu.ua/index.php/UV/article/view/8489/10311> (дата звернення: 01.03.2024).
- Коржилов Л. І. Туризм в Україні. Класифікація та види. *Ефективна економіка*. № 9. С. 217-222.
- Малиновська О. Космічний туризм: стан та перспективи розвитку. *Вісник Львівського університету. Серія географічна*. Вип. 42. Львів. 2013, с. 233-242. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/malynovska2.htm (дата звернення: 01.03.2024).
- Максимов С. І. Засади права. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 2: Філософія права / редкол.: О. В. Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 273-277.
- Миронов Ю. Б., Топорницька М. Я. Космічний туризм: соціально-економічні детермінанти становлення та розвитку в світі. *Підприємство і торгівля*, 2019, Вип. 24, с. 167-170.
- Рабінович П. М. Екзистенційні потреби людини – генератор її основоположних прав. *Публічне право*. 2018. № 2 (30). С. 161-165.
- Рабінович П. М., Наконечна А. М. Людські потреби, інтереси та правове регулювання (загальнотеоретичне дослідження). Монографія / Праці Львівської лабораторії прав людини і громадянина Науково-дослідного інституту державного будівництва та місцевого самоврядування Національної академії правових наук України / редкол.: П. М. Рабінович (голов. ред.) та ін. Львів: БФ «Медицина і право», 2022. Вип. 36. 212 с.
- Сатохіна Н. І. Філософія прав людини. Велика українська юридична енциклопедія: у 20 т. Т. 2: Філософія права / редкол.: О. В. Петришин (голова) та ін.; Нац. акад. прав. наук України; Ін-т держави і права імені В. М. Корецького НАН України; Нац. юрид. ун-т імені Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2017. С. 922-927.
- Ustawa z dnia 29 sierpnia 1997 r. o usługach turystycznych. Міністерство економіки Польщі. - [Електронний ресурс]. URL: <https://www.gov.pl/> (дата звернення: 01.03.2024).
- Vonder Dunk, F. G. (2011). «Space tourism, private spaceflight and the law: Key aspects». *SpacePolicy*. 27 (3): P. 146–152.

References

- Sparrow K. V. Legal values. Great Ukrainian legal encyclopedia: in 20 vols. Vol. 3: General theory of law / editor: O. V. Petryshyn (head) and others; National Acad. rights Sciences of Ukraine; Institute of State and Law named after V. M. Koretsky National Academy of Sciences of Ukraine; National law Yaroslav Mudry University. Kharkiv: Pravo, 2017. P. 541-545.
- Zadorozhnyi O.O. Private Spaceflight: Legal Regulation in the United States. *Journal of the Kyiv University of Law*. 2020. No. 3. P. 382-388.
- Zadorozhnyi O.O. Regulation of space activities in modern international law. Diss. ... Dr. Philosophy. Specialty 293 «International Law», field of knowledge 29 "International Relations". K. KNU named after T. Shevchenko, 2021. 223 p.
- Law of Ukraine "On Tourism": [Law of Ukraine dated March 7, 2003 No. 324/95-BP]. Internet resource of the Verkhovna Rada of Ukraine. – [Electronic resource]. Access mode: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/324/95-вр> (date of application: 01.03.2024).
- Law of Ukraine "On Space Activities" [law of Ukraine dated November 15, 1996 No. 502/96-VR]. Internet resource of the Verkhovna Rada of Ukraine – [Electronic resource]. Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/502/96-%D0%B2%D1%80#Text> (date of application: 03/01/2024).
- Kolosinska M. I. Approaches to the classification of types and forms of tourism. *Global and national economic problems*. Issue 9. 2016. p. 146-150. URL: <http://global-national.in.ua/archive/9-2016/30.pdf> (access date: 03/01/2024).
- Decision of the Constitutional Court of Ukraine in the case based on the constitutional submission of 50 People's Deputies of Ukraine regarding the official interpretation of certain provisions of the first part of Article 4 of the Civil Procedure Code of Ukraine (the case of an interest protected by law)[law of Ukraine dated December 1, 2004. No. No. 18-рп/2004]. Internet resource of the Verkhovna Rada of Ukraine – [Electronic resource]. Access mode: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v018p710-04#Text> (date of application: 03/01/2024).
- Kuliev I. O., Khalilov Z. Z. Prospects of legal regulation of space tourism in international space law. *Legal Bulletin*, 1 (30) 2014, 21-26 URL: <https://jml.nau.edu.ua/index.php/UV/article/view/8489/10311> (access date: 03/01/2024).
- Korzhilov L. I. Tourism in Ukraine. Classification and types. *Efficient economy*. No. 9. P. 217-222.
- Malinowska O. Space tourism: state and prospects of development. *Bulletin of Lviv University. Geographical series*, 2013, Vol. 42, 233-242. URL: https://tourlib.net/statti_ukr/malynovska2.htm (access date: 03/01/2024).
- Maksimov S. I. Fundamentals of law. Great Ukrainian legal encyclopedia: in 20 vols. Vol. 2: Philosophy of law / editor: O. V. Petryshyn (head) and others; National Acad. rights Sciences of Ukraine; Institute of State and Law named after V. M. Koretsky National Academy of Sciences of Ukraine; National law Yaroslav Mudry University. Kharkiv: Pravo, 2017. P. 273-277.
- Myronov Yu. B., Topornitska M. Ya. Space tourism: socio-economic determinants of formation and development in the world. *Entrepreneurship and trade*, 2019, Vol. 24, p. 167-170.
- Rabinovych P. M. Existential needs of a person – the generator of his fundamental rights. *Public law*. 2018. No. 2 (30). С. 161-165.
- Rabinovych P. M., Nakonechna A. M. Human needs, interests and legal regulation (general theoretical study). Monograph / Proceedings of the Lviv Laboratory of Human and Citizen Rights of the Scientific Research Institute of State Construction of Local Self-Government of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine / edited by: P. M. Rabinovych (chief editor) and others. Lviv: BF "Medicine and Law", 2022. Issue. 36. 212 p.
- Satohina N. I. Philosophy of human rights. Great Ukrainian legal encyclopedia: in 20 vols. Vol. 2: Philosophy of law / editor: O. V. Petryshyn (head) and others; National Acad. rights Sciences of Ukraine; Institute of State and Law named after V. M. Koretsky National Academy of Sciences of Ukraine; law Yaroslav Mudry University. Kharkiv: Pravo, 2017. P. 922-927.
- Ustawa z dnia 29 August 1997 r. o usługach turystycznych. Ministry of Economy of Poland. – [Electronic resource]. URL: <https://www.gov.pl/> (date of application: 01.03.2024).
- Vonder Dunk, F. G. (2011). «Space tourism, private spaceflight and the law: Key aspects». *SpacePolicy*. 27 (3): P. 146–152.

Надійшла до редколегії 01.03.2024
Прийнята до друку 22.03.2024